

Nurullah Gür

ngur@setav.org

Yerli Üretimin Artması Neden Önemli?

KORUMACI ÖNLEMLER SIKILAŞACAK; ÜLKELER YERLİ ÜRETİME DAHA FAZLA ÖNEM VERECEKLER; DEVLETİN EKONOMİDEKİ ROLÜ ARTACAK. İLAÇ, TIBBİ CİHAZLAR, HİJYEN ÜRÜNLERİ, KİMYA, GIDA, TARIM, YENİLENEBİLİR ENERJİ, ROBOTİK VE 3D YAZICILAR YENİ DÖNEMDE ÇOK DAHA FAZLA ÖN PLANA ÇIKMAYA ADAY ALANLARDAN BAZILARI. TÜRKİYE’NİN BU VE BENZERİ KRİTİK ALANLARDA YERLİ ÜRETİME DAHA FAZLA AĞIRLIK VERMESİ GEREKEN BİR DÖNEME GİRİYORUZ.

1980’lerle birlikte yükse- lişe geçen küreselleş- me dalgası, her engeli yıkıp önüne katarak ekonomilerin en kılcal damarlarına bile sirayet etmişti. Ele avuca sığmaz bir hale bürünen küresel- leşme trendi devletlerin birçok gücüne ortak olmuştu. Gümrük duvarları neredeyse tamamen ortadan kalkmıştı. Artık üretimin nerde gerçekleştiği sorgulanmı- yordu. Hatta bazıları için hangi ülke vatandaşı olduklarının bile önemi kalmamıştı.

Küreselleşmenin hayatımızı farklı açılardan kolaylaştırdığını ve ona renk kattığını inkar edemeyiz. Çok çeşitli mal ve hizmete kolaylıkla erişebilir hale geldik; eskiden çok pahalı olan birçok ürünün fiyatı büyük oranlarda düştü; fikirlerimizi çok kolay şekilde paylaşabilir duruma geldik; başka ülkelerin olanaklarına belli ölçülerde ortak olduk. Ancak küreselleşmeyle birlikte birçok acı tecrübe de deneyimlendi. Gelişmekte olan ülkelerin 90’larda yaşadıkları krizler ve dünya genelinde bozulan gelir/ servet dağılımında olduğu gibi. Bu acı tecrübelerin belki de en sarsıcı olanı 2008’deki küresel finans kriziydi.

Küreselleşme Şekil Değiştiriyor

Küreselleşme trendi, küresel finans krizinden sonra belirgin bir şekilde farklılaştı. Uluslararası ticaretin büyüme hızı yavaşladı, doğrudan yabancı yatırımlar azaldı. Küresel tedarik zincirlerinin uluslararası ticaretten aldığı pay yüzde 52’den yüzde 48’e düştü. Ticaret savaşları küreselleşmenin üzerine karabasan gibi çöktü.

ABD ile Çin arasında bu yılın başında imzalanan birinci faz ticaret anlaşması, küreselleşme taraftarları için bir umut ışığı olmuştu. Tam küresel ekonomi kısa süreliğine de olsa rahat bir nefes alacak dendiği noktada koronavirüs krizi patlak verdi. Modern ekonomi tarihinde daha önce görülmemiş tarzda bir şokla karşı karşıya kaldık. Böylesi büyük bir şokun küresel ekono- mik sistem üzerinde uzun vadeli etkilerinin olması kaçınılmaz. Bu değişimin yaşanacağı alanlardan biri de hiç kuşkusuz küreselleşme olacak. Ancak koronavirüs salgını sonrasında küreselleşme yok falan olmayacak. İletişim ve ulaştırma teknolojilerinin geldiği son noktada bu çok da mümkün değil. İnsanların bazı konforlarından ve alışkanlıklarından vazgeçmesi de kolay değil. Küreselleşme yaşa- maya devam edecek; ancak şekil

değiştirmek zorunda kalacak. İşin aslı zaten son on yıldır sürmekte olan trend, koronavirüs salgını ile birlikte daha belirgin ve keskin hale gelecek. Eskiden hızına yetişilemeyen küreselleşme, daha ağır başlı bir role bürünmek zo- runda kalacak. Korumacı önlemler sıkılaşacak; ülkeler yerli üretime daha fazla önem verecekler; dev- letin ekonomideki rolü artacak.

Küresel Tedarik Zinciri

Koronavirüs krizi ile birlikte küresel tedarik zincirlerinin bölgesel dağılımında ciddi bir kırılma yaşanması kuvvetle muhtemel. Çin, küresel imalat sanayi üretiminin yüzde 28’ini tek başına gerçekleştiriyor. Korona- virüs salgını, dünyanın bir ülkeye üretim alanında bu kadar bağımlı olmasının doğurabileceği riskleri göstermiş oldu. Çok uluslu şirket- ler, önümüzdeki süreçte üretim tesislerinin ve yatırımlarının bir kısmını Çin’den alıp farklı coğraf- yalara taşımayı daha ciddi şekilde düşünecekler. Örneğin; Amerikan teknoloji devi Apple, üretiminin bir kısmını Çin’den Hindistan’a kaydırmayı planlıyor. Bir taraftan ticaret savaşları bir taraftan da koronavirüs gibi öngörülemeden vakaların taşıdığı riskler, küresel üretim düzenindeki değişimi hızlandıracığa benziyor.

şirketleri bu değişim sürecine şimdiden hazır hale getirmeliyiz.

Yerli Üretimsiz Olmaz

Dünyanın koronavirüs gibi küresel sorunlarla başa çıkma noktasında ülkeler arasında daha sıkı iş birliklerine ve ticareti kolaylaştırıcı politikalara ihtiyacı var. Normal olan bu. Özellikle de koronavirüs aşısının geliştirilmesi, antiviral ilaçların ve solunum cihazlarının üretimi ve gıda arz güvenliğinin sağlanması noktasında. Ancak bir taraftan da hayatın bazı gerçekleri var. Birçok ülkenin -özellikle de gelişmiş olanlar- bu gibi bir dönemde korumacı reflekslerle hareket ederek kendilerine avantaj oluşturmaya ve rakiplerini aşağıya çekmeye çalıştıkları gerçeğini de göz ardı etmemek lazım. Dolayısıyla Türkiye'nin yeni dönemde sadece doğrudan yabancı yatırımlara bel bağlayarak üretim kapasitesini arttıramayacağını hesap etmeliyiz. Türkiye'nin orta gelir tuzağından kurtulması için üretkenlik ve katma değer artışına dayalı bir şekilde yerli üretimi çeşitlendirmeye ve güçlendirmeye ihtiyacı var. İlaç, tıbbi cihazlar, hijyen ürünleri, kimya, gıda, tarım, yenilenebilir enerji, robotik ve 3D yazıcılar yeni dönemde çok daha fazla ön plana çıkmaya aday alanlardan bazıları. Türkiye'nin bu ve benzeri kritik alanlarda yerli üretime daha fazla ağırlık vermesi gereken bir döneme giriyoruz.

Türkiye'nin küresel ekonomideki ağırlığını arttırması için karşısında yeni bir fırsat penceresi var. Uzun vadede bu fırsat penceresinden yararlanabilmek için öncelikle koronavirüs krizinin Türkiye ekonomisi üzerindeki kısa vadeli maliyetlerini asgari düzeyde tutmamız gerekiyor. Şirketlerimizi ve istihdamı ayakta tutmak, Türkiye ekonomisinin yeni süreçten güçlenerek çıkması için olmazsa olmaz bir şart. Ama tek başına yeterli değil. Uzun vadede akıllı politikalara da ihtiyacımız olacak.

Küresel üretimin belli bir oranı, akıllı otomasyon teknolojileri sayesinde gelişmiş ülkelere geri dönebilir. Amerika ve Avrupa menşeli çok uluslu şirketlerden bazıları, üretimi uzun bir aranın ardından yeniden kendi ana yurtlarına kaydırabilirler. Ama bu süreçten faydalanacak gelişmekte olan ülkeler de olacaktır. İmalat sanayinde üretim yelpazesi geniş, beşeri sermayesi yüksek, lojistik altyapısı kuvvetli ve coğrafi avantajları fazla olan gelişmekte olan ülkeler, küresel üretim noktalarında yaşanabilecek bu değişimi kendi lehlerine çevirebilirler. Önümüzdeki yıllarda daha fazla doğrudan yabancı yatırım çekerek küresel tedarik zincirlerine daha sıkı eklenme potansiyeli taşıyan ülkeler arasında Türkiye de var.

Türkiye'nin geçmiş tecrübelerinden farklı olarak doğrudan yabancı yatırım çekme konusunda daha seçici davranması gerekiyor. Her tip doğrudan yabancı yatırım, gelişmekte olan ülkelere uzun vadede pozitif etkiler sağlamada aynı cömertliği göstermiyor. Teknoloji transferine ve ortak teknoloji geliştirmeye açık olan ve ara malı tedarikinde yerli şirketlerden beslenen tipteki doğrudan yabancı yatırımlar, Türkiye gibi ülkelerin üretim yapısına katkı verme açısından çok daha güçlü bir potansiyele sahiptir. Türkiye, koronavirüs sonrası süreçte somut yatırım fırsatlarını ortaya koyarak ve iş ortamının iyileştirilmesine yönelik yapısal reformları hızlandırarak rakiplerine kıyasla avantajlarını daha belirgin hale getirmeli. Ayrıca doğrudan yabancı yatırım çekme stratejileri ile akıllı sanayi politikalarını düzgün bir şekilde eşleştirerek hareket etmeli. Yani bir taraftan çok uluslu şirketleri Türkiye'de yatırım yapmaya teşvik edecek diğer taraftan da yerli şirketleri güçlendirip onların bu yatırımlardan daha fazla teknolojik bilgi ve deneyim elde etmelerini sağlayacak çok boyutlu ve koordineli politikalara ihtiyaç duyacağız. Çok uluslu şirketlerle farklı şekillerde iş birliği yapabilecek potansiyeli olan yerli

Arçelik, ASELSAN, Baykar Makine ve Biosys mühendislerinin seferberliğiyle 1 ay gibi kısa bir sürede seri üretime başlanan Biyovent Yoğun Bakım Tipi Mekanik Ventilator Cihazı'nın seri üretimi ve testleri, Arçelik'in Çerkezköy'de bulunan Elektronik İşletmesi'nde devam ediyor. (27 Mayıs 2020)

Türkiye'nin küresel ekonomideki ağırlığını arttırması için karşısında yeni bir fırsat penceresi var. Uzun vadede bu fırsat penceresinden yararlanabilmek için öncelikle koronavirüs krizinin Türkiye ekonomisi üzerindeki kısa vadeli maliyetlerini asgari düzeyde tutmamız gerekiyor. Şirketlerimizi ve istihdamı ayakta tutmak, Türkiye ekonomisinin yeni süreçten güçlenerek çıkması için olmazsa olmaz bir şart.